

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. ІВАНА ПУЛЮЯ

кафедри економіка та фінанси

Навчально-методична література

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для проведення практичних занять з навчальної дисципліни
«Діагностика фінансового стану підприємства» для студентів
освітній рівень магістр для усіх форм навчання напряму
підготовки 7.03050801 «Фінанси та кредит» та спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Тернопіль 2017

Методичні рекомендації для проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Діагностика фінансового стану підприємства» для студентів освітній рівень магістр для усіх форм навчання напряму підготовки 7.03050801 «Фінанси та кредит» та спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» / укладачі Панухник О.В., Радинський С.В., Федотова Я.Г. – Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. – 45 с.

Укладачі: Панухник Олена Віталіївна, доктор економічних наук, професор кафедри економіки та фінансів ТНТУ

Радинський Сергій Віталійович, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ

Федотова Яна Геннадіївна, кандидат економічних наук, асистент кафедри економічної кібернетики ТНТУ

Рецензент: Химич Ірина Григорівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ

Маркович Ірина Богданівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки та фінансів ТНТУ

ВСТУП

Вибіркова навчальна дисципліна «Діагностика фінансового стану підприємства» - це поєднання вітчизняного та зарубіжного досвіду вартісного обґрунтування господарських рішень, з урахуванням внутрішніх компетенцій та зовнішніх можливостей підприємства. Вона є вибірковою в плані підготовки магістра з фінансів.

Доцільність вивчення матеріалу цієї дисципліни визначається тим, що у сучасних умовах трансформації економіки України особливої актуальності набуває визначення стану підприємства як за прямими так і за непрямими ознаками, забезпечення прийняття підприємствами ефективних стратегічних рішень в умовах недосконалої конкуренції. Цим сучасним вимогам відповідає дисципліна «Діагностика фінансового стану підприємства», яка вивчає процес визначення стану підприємства як економічної організації через кількісні параметри та якісні характеристики його функціонування. Вона належить до циклу дисциплін природничо-наукової та загальноекономічної підготовки за вибором студента.

Тому, основною задачею викладання дисципліни є забезпечення студентів економічними знаннями, що сприяють комплексному розумінню процесів, що відбуваються в Україні, що впливають на діяльність вітчизняних підприємств, що допомагає підготовці студентів до майбутньої самостійної діяльності. Таким чином, вивчення даної дисципліни формує в майбутніх фахівців систему поглядів і знань, що згодом допоможуть їм у вивченні різних економічних процесів.

Мета дисципліни – надання знань щодо проведення діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств різних форм власності та галузевої приналежності.

Завдання – визначення сутності та значення діагностики діяльності підприємства, вивчення сучасних методів діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства, використання результатів діагностики в процесі розробки та обґрунтування управлінських рішень.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

теоретично-методичні засади проведення діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства, а саме: методику діагностики фінансового стану, фінансових результатів, грошових потоків, діагностики власного капіталу та методику комплексної діагностики фінансового стану підприємства;

вміти:

застосовувати методи діагностики майнового стану підприємства, ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості та ділової активності підприємства, стану дебіторської та кредиторської заборгованості, фінансові результати діяльності підприємства.

ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Сутність і значення фінансового аналізу підприємства в умовах ринкової економіки.
2. Види фінансового аналізу.
3. Характеристика методів та прийомів фінансового аналізу.
4. Моделювання функціональних залежностей в фінансовому аналізі та особливості його використання

КОРОТКІ ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Фінансовий аналіз є частиною загального, повного економічного аналізу господарської діяльності підприємств, що складається з фінансового і управлінського аналізу. Розподіл економічного аналізу на фінансовий та управлінський з'явився у зв'язку з відповідним поділом бухгалтерського обліку і відбиває особливості формування інформаційної бази мікроекономічного аналізу - для зовнішнього та внутрішнього користування.

Об'єктами фінансового аналізу є безпосередньо підприємства відповідної територіальної ознаки, форми власності, організаційно-правової форми господарювання, виду економічної діяльності і системи підпорядкування та окремі елементи економічного механізму господарювання.

Суб'єктами фінансового аналізу є аналітики, які зацікавлені в оцінці діяльності підприємства з будь-яких причин: власники та уповноважені ними органи; персонал та функціональні служби підприємства; зовнішні учасники, що забезпечують і спрямовують діяльність підприємства; спеціальні інформаційні служби.

Існують кілька видів фінансового аналізу, які можна виокремити в залежності від наступних ознак. За організаційними формами проведення виділяють два головні види фінансового аналізу: внутрішній; зовнішній.

Метод фінансового аналізу - це система теоретико-пізнавальних категорій, наукового інструментарію і регуляторних принципів дослідження фінансової діяльності суб'єкта господарювання.

Фінансовий аналіз здійснюється за допомогою різних моделей, які дають змогу структурувати та ідентифікувати взаємозв'язки між основними показниками. Існують три головні типи моделей, які застосовуються в процесі аналізу фінансового стану підприємства.

Дескриптивні моделі є головними для оцінки фінансового стану підприємства. Дескриптивні моделі ґрунтуються на використанні інформації з бухгалтерської звітності.

Предикативні моделі - це моделі передбачувального, прогностичного характеру. Вони використовуються для прогнозування доходів та прибутків підприємства, його майбутнього фінансового стану.

Нормативні моделі — це моделі, які уможливають порівняння фактичних результатів діяльності підприємства з нормативними (розрахованими на підставі нормативу).

ТЕСТИ

1. Що не відноситься до складових елементів фінансового та управлінського аналізу:

- а) аналіз грошових потоків;
- б) аналіз результатів маркетингової діяльності;
- в) аналіз платоспроможності та фінансової стійкості;
- г) оцінка ефективності управлінських рішень.

2. Виділяють наступні види фінансового аналізу:

- а) маркетинговий аналіз;
- б) внутрішній та зовнішній аналіз;
- в) оперативний аналіз;
- г) предикативний аналіз.

3. Що таке «метод фінансового аналізу»:

а) це рівень знань про функції та принципи фінансової діяльності підприємства;

б) це функція менеджменту через яку реалізовується фінансово-господарська діяльність підприємства;

в) це система теоретико-пізнавальних категорій, наукового інструментарію і регуляторних принципів дослідження фінансової діяльності суб'єкта господарювання;

г) це метод оцінки фінансово-господарських операцій підприємства на різних етапах його розвитку.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. Дослідити основні принципи фінансового аналізу.
2. Представити блок-схему здійснення фінансового аналізу підприємства.
3. Проаналізувати та представити основні моделі аналізу фінансового стану підприємства.
4. Визначити основні етапи фінансового аналізу підприємства.
5. Представити класифікації та види фінансового аналізу.
6. Які знаєте ознаки фінансового аналізу підприємства.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Фінансовий аналіз –

Вертикальний аналіз –

Горизонтальний аналіз –

Трендовий аналіз –

Нормативні моделі -

ТЕМА 2. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Фінансова звітність як інформаційна база фінансового аналізу підприємства.
2. Загальна характеристика основних форм фінансової звітності підприємств.
3. Сучасна методика аналізу фінансових звітів.
4. Агрегування фінансової звітності.
5. Попередня оцінка динаміки фінансового стану підприємства.

КОРОТКІ ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Фінансова інформація - це систематизований набір відповідних інформативних показників, необхідних для проведення аналізу, планування та підготовки ефективних управлінських рішень щодо фінансово-господарської діяльності підприємства.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» дає наступне визначення фінансової звітності: «Фінансова звітність - це бухгалтерська звітність, що містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період».

Загальні вимоги до фінансової звітності викладені в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Для прийняття фінансових рішень фінансовим аналітикам потрібна інформація про фінансовий стан, результати діяльності та зміни у фінансовому стані підприємства. Зазначені інформаційні потреби обумовили склад фінансової звітності, до якої відносять:

- Баланс (Звіт про фінансовий стан);
- Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупні доходи);
- Звіт про рух грошових коштів (за прямим методом);
- Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом);
- Звіт про власний капітал;
- Примітки до річної фінансової звітності;
- Додаток до приміток до річної фінансової звітності «Інформація за сегментами».

Баланс - звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал.

Метою складання балансу є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату.

Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) - звіт про доходи, витрати, фінансові результати та сукупний дохід.

Звіт про рух грошових коштів відображає надходження і вибуття грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Звіт про власний капітал - це звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду.

Примітки до фінансової звітності - це сукупність показників і пояснень, які забезпечують деталізацію і обґрунтованість статей фінансової звітності, а також інша інформація, розкриття якої передбачено відповідними національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності.

Аналіз фінансових звітів допомагає обґрунтувати фінансові плани, виявити слабкі місця у фінансових операціях, вжити заходів щодо поліпшення становища, прийняти рішення про найефективніше вкладення коштів і ресурсів, скоригувати напрямки майбутньої діяльності фірми.

У ході проведення оцінки фінансового стану, як правило, складається агрегований аналітичний баланс, який можна одержати шляхом об'єднання (групування) однорідних статей. При агрегуванні статей балансу використовують різні види групувань залежно від мети аналізу та його напрямів.

Попередня оцінка динаміки фінансового стану підприємства проводиться шляхом аналізу збалансованості темпів зміни чистого прибутку, чистого доходу від реалізації, власного капіталу й сукупних активів (валюти балансу).

ТЕСТИ

1. Яку з наведених нижче форм не включають до основних форм фінансової звітності підприємств?

- а) баланс;
- б) звіт про фінансові результати;
- в) звіт про рух коштів;
- г) звіт про прибутки;
- д) звіт про власний капітал;
- е) примітки до звітів.

2. Звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал, має назву:

- а) баланс;
- б) звіт про фінансові результати;
- в) звіт про рух коштів;
- г) звіт про власний капітал;
- д) примітки до звітів.

3. Звіт про доходи, витрати і результати діяльності підприємства має назву:

- а) баланс;
- б) звіт про фінансові результати;
- в) звіт про рух коштів;

- г) звіт про власний капітал;
- д) примітки до звітів.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. Яке основне призначення фінансової звітності?
2. Що відображається у статтях балансу підприємства?
3. За якими критеріями формують порядок статей у активі і у пасиві балансу?
4. На підставі якої звітності складається звіт про рух грошових коштів підприємства?
5. За яким принципом складають форму № 4 „Звіт про власний капітал”? Яку інформацію містить ця форма звітності?
6. Охарактеризуйте призначення та склад форми № 5 „Примітки до річної фінансової звітності”. Яка практична цінність цієї форми звітності?

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

- Фінансова звітність -
- Баланс –
- Статутний капітал –
- Зобов'язання –
- Сукупний капітал –
- Грошовий потік –
- Власний капітал –
- Оборотні кошти –

ТЕМА 3. ДІАГНОСТИКА МАЙНА ПІДПРИЄМСТВА.

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Економічна сутність і структура майна підприємства.
2. Методи аналізу майна підприємства.
3. Аналіз наявності, стану та ефективності використання основних засобів підприємства.
4. Зміст, завдання та основні напрямки аналізу оборотних активів підприємства.
5. Основні завдання та методологія здійснення аналізу виробничих запасів та дебіторської заборгованості.
6. Аналіз ефективності використання оборотного капіталу.

КОРОТКІ ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Активи - це економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, які використовуються в господарській діяльності з метою отримання прибутку.

Відповідно до ознак активи розподіляються наступним чином:

- за характером участі в господарському процесі та швидкості обороту:

1) необоротні активи: основні засоби, незавершені капітальні інвестиції, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, інвестиційна нерухомість, довгострокові біологічні активи, довгострокова дебіторська заборгованість, відстрочені податкові активи, інші необоротні активи;

2) оборотні активи: запаси, поточні біологічні активи, витрати майбутніх періодів, дебіторська заборгованість; гроші та їх еквіваленти, поточні фінансові інвестиції, інші оборотні активи;

– залежно від строків обслуговування діяльності підприємства: короткострокові та довгострокові;

– залежно від характеру володіння активами:

1) власні активи: до них належать активи підприємства, які постійно перебувають у його володінні і відображаються в балансі;

2) орендовані активи, які тимчасово перебувають у володінні підприємства відповідно до укладених угод оренди (лізингу);

В ході аналізу майна підприємства вивчається і дається оцінка:

– змінам, що відбулись в складі та структурі майна;

– співвідношенню необоротних та оборотних активів;

– темпам приросту реальних активів;

– змінам у складі та структурі основних фондів та нематеріальних активів;

– динаміки запасів, дебіторської заборгованості, грошей та їх еквівалентів.

Завданнями аналізу наявності, стану та ефективності використання основних засобів є:

– визначити забезпеченість підприємства та його структурних підрозділів основними засобами, відповідність їх складу, структури та технічного рівня виробничій потребі;

– оцінити технічний стан і віковий склад основних засобів, зокрема їх активної частини;

– надати характеристику руху основних засобів підприємства;

– визначити рівень ефективності використання основних засобів за узагальнюючими показниками та вплив факторів на зміну цих показників;

– виявити резерви підвищення фондівіддачі та шляхи їх мобілізації, збільшення обсягу продукції та прибутку за рахунок поліпшення використання основних засобів.

Завданнями аналізу оборотних активів підприємства є вивчення змін, які відбулися в:

– складі, структурі та динаміці оборотних активів;

– співвідношенні темпів зростання оборотних активів та доходу від реалізації;

– якості оборотних активів та ефективності їх використання.

Аналіз запасів здійснюється з метою забезпечення ритмічності виробництва продукції, оперативного регулювання відхилень від норм та ліквідації зайвих непродуктивних операцій.

Для характеристики ефективності використання оборотних активів на підприємствах використовуються різноманітні показники, найважливішим з яких є швидкість обороту, тобто період, за який оборотні активи підприємства здійснюють один оборот, проходячи всі стадії кругообігу на підприємстві (обчислюється в днях).

З метою проведення поглибленого аналізу показники оборотності можуть розраховуватись як у цілому щодо всіх оборотних активів, так і щодо їхніх окремих елементів, основними з яких є:

- термін обороту запасів;
- термін обороту поточної дебіторської заборгованості (термін погашення);
- термін обороту товарної дебіторської заборгованості (період інкасації).

ТЕСТИ

1. Вкажіть правильну відповідь. В ході аналізу майна підприємства вивчається і дається оцінка:

- а) змінам, що відбулись в складі та структурі пасивів;
- б) співвідношенню необоротних та оборотних активів;
- в) темпам приросту статутного капіталу;
- г) змінам у складі та структурі основних фондів та нематеріальних активів;
- д) динаміки кредиторської заборгованості.

2. Збільшення частки оборотних засобів у структурі активів свідчить про:

- а) згортання виробничої бази;
- б) збільшення мобільності активів;
- в) прискорення оборотності;
- г) підвищення ліквідності активів;
- д) всі відповіді вірні.

3. З метою проведення поглибленого аналізу показники оборотності можуть розраховуватись як у цілому щодо всіх оборотних активів, так і щодо їхніх окремих елементів, основними з яких є:

- а) термін обороту запасів;
- б) термін обороту кредиторської заборгованості;
- в) термін обороту поточної дебіторської заборгованості (термін погашення);
- г) термін обороту товарної дебіторської заборгованості (період інкасації);
- д) термін обороту пасивів підприємства.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. Що розуміють під дефініцією «майно підприємства»? Як вона використовується у фінансовому аналізі?

2. Назвіть ключові частини майна підприємства. Які елементи містить кожна з цих частин?
3. Яка різниця між оборотними і необоротним капіталом підприємства?
4. Які методи застосовують для аналізу майна підприємства?
5. Яка форма звітності є визначальною для оцінки майна підприємства?
6. Для чого здійснюється групування статей балансу в процесі аналізу майна?
7. Про що може свідчити збільшення питомої ваги оборотних засобів на підприємстві?
- 8.Що характеризує швидкість обороту оборотних засобів?

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

- Майно –
- Активи –
- Запаси –
- Грошові кошти –
- Дебіторська заборгованість –
- Оборот активів –
- Основний капітал –
- Оборотний капітал –

ТЕМА 4. ДІАГНОСТИКА КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ДЖЕРЕЛ ЙОГО ФОРМУВАННЯ

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

- 1.Завдання та методологія здійснення аналізу джерел формування капіталу підприємства.
2. Аналіз складу та структури власного капіталу.
3. Основні завдання та напрями аналізу позикового капіталу.
4. Аналіз кредиторської заборгованості.

КОРОТКІ ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Метою аналізу джерел фінансування є оцінка фінансового ризику підприємства. У результаті аналізу структури джерел капіталу необхідно показати, за рахунок якого капіталу функціонує підприємство - власного чи позикового, чи має у собі сформована структура капіталу великий ризик для інвесторів, чи сприятлива вона для ефективного його використання.

Головними завданнями аналізу пасивів підприємства (капіталу, джерел фінансування) є: аналіз обсягу і динаміки капіталу підприємства; аналіз структури капіталу та її зміни в оцінках до зміни фінансового стану; аналіз складу та структурних змін власного і позикового (довгострокового і короткострокового) капіталу; оцінка впливу структурних змін джерел фінансування на показники фінансової стійкості та платоспроможності; пошук резервів збільшення капіталу, підвищення його віддачі та зміцнення фінансової стійкості підприємства.

Елементами власного капіталу, що формують його величину є: зареєстрований капітал; капітал у дооцінках; додатковий капітал; резервний капітал; нерозподілений прибуток (непокритий збиток); неоплачений капітал; вилучений капітал.

На підставі даних звіту про власний капітал здійснюється детальна оцінка руху власного капіталу протягом року. За даними звіту про власний капітал за декілька років можливо провести порівняльний аналіз показників інтенсивності руху власного капіталу:

– рівня надходження власного капіталу - відношення суми всіх надходжень власного капіталу до його залишку на кінець періоду;

– рівня вилучення та іншого зменшення власного капіталу - відношення сум вилучення та іншого зменшення власного капіталу протягом року до його залишку на початок періоду;

– коефіцієнт співвідношення оборотів з надходження і вилучення власного капіталу - відношення рівня надходження до рівня вилучення та іншого зменшення.

Позиковий капітал являє собою правові і господарські зобов'язання підприємства перед третіми особами. Позиковий капітал в джерелах формування майна підприємства в сучасних умовах набуває важливого значення для забезпечення ефективної фінансової діяльності, оскільки покриває тимчасову додаткову потребу підприємства в коштах. Використання позикового капіталу обумовлено характером виробництва, складними розрахунково-платіжними відносинами, необхідністю поповнення нестачі власних коштів та іншими об'єктивними причинами. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує розширення або зниження комерційного кредиту, надаваного підприємству. Зростання коефіцієнту означає прискорення оплати заборгованості підприємства та скорочення терміну погашення, зниження - зростання покупок у кредит.

Згідно з більшістю методичних рекомендацій, він розраховується як відношення чистого доходу від реалізації до середньорічної суми кредиторської заборгованості.

Строк погашення кредиторської заборгованості (період обороту) визначається як відношення тривалості аналізованого періоду на коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості.

ТЕСТИ

1. Якщо величина резервного капіталу протягом кількох періодів зменшується, це свідчить про те, що:

- а) підприємство значно розширює масштаби своєї діяльності;
- б) величина прибутку недостатня для фінансування діяльності підприємства;
- в) підприємство активно здійснює інвестиційну діяльність;
- г) всі відповіді правильні;
- д) правильної відповіді немає.

2. Яким буде коефіцієнт фінансової залежності, якщо коефіцієнт фінансової незалежності дорівнює 0,6:

- а) 0,4;
- б) 2,5;
- в) 0,7;
- г) 1,67;
- д) всі відповіді невірні.

3. Згідно із «золотим правилом фінансування» стан підприємства вважається стійким в короткостроковій і довгостроковій перспективі, рівень фінансового ризику є низьким, якщо:

- а) всі необоротні активи й частина оборотних активів забезпечені власним капіталом;
- б) всі оборотні активи й частина необоротних активів забезпечені власним капіталом;
- в) всі оборотні активи й частина необоротних активів забезпечені позиковим капіталом;
- г) всі необоротні активи й частина оборотних активів забезпечені позиковим капіталом;
- д) не має вірної відповіді.

4. Якою буде частка власного капіталу у формуванні необоротних активів, якщо необоротні активи становлять 300 тис. грн., довгострокові зобов'язання - 100 тис грн., короткострокові зобов'язання — 50 тис. грн.:

- а) 50%;
- б) 17%;
- в) 33 %;
- г) 67%;
- д) 9 %.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. Оцінка складу та структури капіталу підприємства.
2. Мета та завдання аналізу фінансової незалежності підприємства.
3. Характеристика показників оцінки фінансової незалежності підприємства.
4. Основні завдання та напрямки аналізу зобов'язань.
5. Аналіз складу, структури, оборотності кредиторської заборгованості.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

- Структура капіталу підприємства –
- Золоте правило фінансування –
- Зареєстрований капітал –
- Капітал у дооцінках –
- Додатковий капітал –
- Резервний капітал –
- Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) –

Вилучений капітал –
 Неоплачений капітал –
 Позиковий капітал –

ТЕМА 5. ДІАГНОСТИКА ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Сутність ліквідності та її значення при оцінці фінансового стану підприємства.
2. Класифікація активів за ознакою ліквідності і пасивів за ознакою терміновості погашення.
3. Зміст та послідовність аналізу ліквідності підприємства.
4. Система показників ліквідності: методика їх розрахунку та економічна інтерпретація.
5. Сутність платоспроможності та її значення при оцінці фінансового стану підприємства.
6. Аналіз платоспроможності підприємства

КОРОТКІ ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Ліквідність підприємства - це наявність у нього оборотних коштів, теоретично достатніх для погашення короткострокових зобов'язань, навіть з порушенням строків погашення, які передбачені контрактами.

Основна ознака ліквідності - формальне перевищення (у вартісній оцінці) оборотних активів над короткостроковими пасивами, тобто наявність у підприємства робочого капіталу. Чим більше це перевищення, тим сприятливішим є фінансовий стан підприємства з позиції ліквідності.

Аналізуючи ліквідність, важливо з'ясувати такі обставини:

- свобода в розпорядженні активами (чи не є активи предметом застави);
- можливість швидкої втрати вартості активу внаслідок його морального або фізичного зносу (особливо актуально для підприємств харчової промисловості та торговельних підприємств);
- доступність активів для поточного розпорядження;
- контрольованість активів;
- наявність умовних зобов'язань (які можуть виникнути внаслідок несприятливого судового рішення, а також наявність гарантійних зобов'язань, потенційних зобов'язань, які за певних умов можуть збільшити загальну суму короткострокових зобов'язань підприємства).

За рівнем ліквідності (мобільності) активи поділяють на 4 групи:

- найбільш ліквідні активи (A1) - ліквідні кошти, які перебувають у негайній готовності до реалізації (кошти і їхні еквіваленти, а також короткострокові фінансові інвестиції);
- активи, що швидко реалізуються (A2) - ліквідні кошти, які пе-

ребувають у розпорядженні підприємства (поточна дебіторська заборгованість);

- активи, що повільно реалізуються (А3) - запаси і витрати, інші поточні активи;

- активи, що важко реалізуються (А4) - необоротні активи.

Відповідно пасиви класифікуються на:

- найбільш термінові зобов'язання (П1) поточна кредиторська заборгованість, а також кредити й позики, не погашені в строк;

- короткострокові пасиви (П2) - поточні зобов'язання, крім тих, що увійшли до П1;

- довгострокові пасиви (П3) - довгострокові кредити й позикові кошти, довгострокові забезпечення (якщо вони не мають постійний характер);

- постійні пасиви (П4) - все інше, як правило, власний капітал, доходи майбутніх періодів.

Підприємство буде ліквідним, якщо його поточні активи перевищують короткострокові зобов'язання. Воно може бути ліквідним у більшій чи меншій мірі, що залежить від структури його поточних активів та зобов'язань.

Аналіз ліквідності підприємства передбачає два етапи:

1. групування активів і пасивів підприємства та їх аналіз;

2. розрахунок і аналіз основних показників ліквідності.

Ліквідність підприємства оцінюється за допомогою абсолютних та відносних показників. Серед абсолютних основним є показник, що характеризує величину робочого капіталу. В аналізі ліквідності робочий капітал підприємства дуже часто називають власними оборотним капіталом (ВОК).

Значення цього показника для підприємства пов'язане не стільки з характеристикою співвідношення поточних активів і пасивів як деякою гарантією ліквідності, скільки з характером і причинами їх змін і тим безпосереднім впливом, який вони справляють на платоспроможність підприємства.

Платоспроможність означає наявність у підприємства грошових коштів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, яка потребує негайного погашення. Основними ознаками платоспроможності є: наявність у достатньому обсязі коштів на поточному рахунку; відсутність простроченої кредиторської заборгованості.

ТЕСТИ

1. Які оборотні активи можна віднести до високоліквідних активів:

- a) матеріальні оборотні активи;

- b) товари відвантажені;

- v) дебіторська заборгованість;

- г) гроші на банківських рахунках і в касі підприємства;

- d) виробничі запаси.

2. Вкладення капіталу в нематеріальні активи за ступенем ліквідності й ризику є:

- а) високоліквідні;
- б) слабколіквідні;
- в) повільноліквідні;
- г) важколіквідні;
- д) залежить від конкретного виду нематеріальних активів.

3. Як зміниться коефіцієнт загальної ліквідності, якщо за інших однакових умов одночасно відбудеться зростання дебіторської заборгованості та зменшення кредиторської заборгованості:

- а) збільшиться;
- б) зменшиться;
- в) не зміниться;
- г) неможливо визначити.

4. Загальна вартість активів підприємства становить 1000 тис. грн., важко ліквідні активи — 400 тис. грн., поточні зобов'язання 1 700 тис. грн. Коефіцієнт поточної ліквідності дорівнює:

- а) 1,3;
- б) 1,4;
- в) 0,9;
- г) 2,0.
- д) інша відповідь.

5. Довгострокова дебіторська заборгованість відноситься до:

- а) високоліквідних активів;
- б) швидколіквідних активів;
- в) важколіквідних активів;
- г) повільноліквідних активів;
- д) неможливо визначити.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. Сутність ліквідності та платоспроможності та їх значення при оцінці фінансового стану.

2. Зміст та послідовність аналізу ліквідності підприємства. Фактори, що впливають на підвищення ліквідності.

3. Класифікація активів за ознакою ліквідності і пасивів за ознакою терміновості погашення.

4. Система показників ліквідності: методика їх розрахунку та економічна інтерпретація.

5. Провести класифікацію активів за ознакою ліквідності та класифікацію пасивів за ознакою терміновості погашення.

6. На підставі проведеної класифікації проаналізувати ліквідність підприємства.

7. Провести розрахунок відносних показників ліквідності підприємства, проаналізувати отримані дані та зробити висновок.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Ліквідність підприємства –
 Ліквідністю активів –
 Індекс ліквідності –
 Найбільш ліквідні активи –
 Найбільш термінові зобов'язання –
 Довгострокові пасиви –
 Постійні пасиви –
 Ліквідністю балансу-
 Робочий капітал підприємства –
 Платоспроможність -

ТЕМА 6. ДІАГНОСТИКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Сутність фінансової стійкості підприємства та необхідність її аналізу.
2. Характеристика типів фінансової стійкості та порядок їх визначення.
3. Методика розрахунку відносних показників фінансової стійкості підприємства.
4. Інтегральна оцінка фінансової стійкості підприємства.

КОРОТКІ ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Фінансова стійкість підприємства - це динамічна інтегральна характеристика його спроможності до мобілізації фінансових ресурсів при мінімальному ризику для здійснення господарської діяльності, під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища.

Аналіз фінансової стійкості підприємства дає змогу оцінити здатність підприємства адаптуватися до умов зовнішнього середовища та визначити ступінь його незалежності від зовнішніх джерел фінансування.

Метою аналізу фінансової стійкості є визначення рівня фінансової стійкості підприємства та оцінка резервів підтримання її довгострокової платоспроможності.

Предметом аналізу фінансової стійкості є стан та рух фінансових ресурсів підприємства, ефективність операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

До основних завдань, які комплексно розв'язуються у процесі оцінки фінансової стійкості підприємства, відносяться:

а) встановлення ступеня забезпеченості підприємства оборотними активами, ефективності формування виробничих запасів, визначення оптимального рівня заборгованості, оцінка економічних і фінансових результатів;

б) виявлення шляхів і можливостей подальшого покращення результатів фінансової діяльності, на основі співставлень фактичних та нормативних

значень показників фінансової стійкості підприємства, також виявлення причин відхилень і розробка рекомендацій спрямованих на досягнення належного рівня фінансової стійкості.

Фінансова стійкість підприємства характеризується системою фінансових коефіцієнтів, які розраховуються як співвідношення абсолютних показників активу і пасиву балансу. Аналіз фінансових коефіцієнтів полягає в порівнянні їх значень з базисними величинами, а також у вивченні їх динаміки протягом аналізованого періоду.

До коефіцієнтів капіталізації належать такі показники: автономії, фінансової залежності, фінансування, фінансового ризику, фінансової стійкості, забезпеченості власними оборотними коштами, забезпеченості запасів та витрат власними оборотними коштами, співвідношення запасів і власних оборотних коштів, маневреності власного капіталу, маневреності функціонального капіталу.

Поряд із коефіцієнтним методом аналізу фінансової стійкості підприємства використовується інтегральний метод. Інтегральний метод дає змогу дати інтегральну оцінку рівню фінансової стійкості за допомогою розрахунку таких показників, як: коефіцієнт автономії; коефіцієнт концентрації позикового капіталу; коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів; коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами; коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами.

ТЕСТИ

1. Як можна охарактеризувати фінансову стійкість підприємства, якщо сума власного оборотного капіталу перевищує вартість запасів:
 - а) нормальна;
 - б) нестійкий фінансовий стан;
 - в) кризова;
 - г) абсолютна.
2. До основних коефіцієнтів фінансової стійкості не відноситься:
 - а) коефіцієнт маневреності власного капіталу;
 - б) коефіцієнт забезпечення запасів власним оборотним капіталом;
 - в) коефіцієнт співвідношення запасів і витрат до власного оборотного капіталу;
 - г) коефіцієнт оборотності активів;
 - д) коефіцієнт автономії.
3. Якщо значення коефіцієнта автономії $> 0,5$, то:
 - а) частка власних коштів, вкладених в оборотні активи становить 50%;
 - б) підприємство втрачає свою фінансову самостійність;
 - в) підприємство є фінансово незалежним від зовнішніх джерел фінансових ресурсів;
 - г) матеріальні запаси і витрати майбутніх періодів покриті власними джерелами на 50 %;
 - д) зростає можливість банкрутства підприємства.

4. Який з показників фінансової стійкості характеризує частку власного капіталу в загальній сумі кошів, авансованих у діяльність підприємства та свідчить про перспективи зміни фінансового стану на найближчий період?

- а) коефіцієнт фінансової стійкості;
- б) коефіцієнт фінансування;
- в) коефіцієнт автономії;
- г) коефіцієнт фінансового ризику;
- д) коефіцієнт фінансової залежності.

5. Який з показників фінансової стійкості розраховується як співвідношення власного капіталу підприємства до його зобов'язань:

- а) коефіцієнт фінансової стійкості;
- б) коефіцієнт фінансування;
- в) коефіцієнт автономії;
- г) коефіцієнт фінансового ризику;
- д) коефіцієнт фінансової залежності.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. Сутність фінансової стійкості та стабільності підприємства.
2. Основні фактори, що впливають на стійкість фінансового стану підприємства.
3. Аналіз абсолютних показників фінансової стійкості підприємства
Характеристика типів фінансової стійкості.
4. Методика розрахунку відносних показників фінансової стійкості підприємства.
5. Необхідність та порядок розрахунку запасу фінансової стійкості підприємства.
6. Інтегральна оцінка фінансової стійкості підприємства.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

- Фінансова стійкість підприємства –
- Власного оборотного капіталу –
- Нестійкий фінансовий стан –
- Критичний фінансовий стан –
- Запас фінансової стійкості –
- Кредитний скоринг –
- Мобільні фінансові активи –

ТЕМА 7. ДІАГНОСТИКА ГРОШОВИХ ПОТОКІВ ПІДПРИЄМСТВА

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Економічна сутність, цілі та значення аналізу грошових потоків підприємства. Класифікація грошових потоків підприємства.
2. Характеристика основних етапів аналізу грошових потоків підприємства.
3. Методи розрахунку чистого грошового потоку.
4. Оцінка рівномірності та синхронності грошових потоків підприємства.
5. Аналіз показників якості, ліквідності та ефективності грошових потоків підприємства.

КОРОТКІ ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Грошовий потік підприємства - це сукупність розподілених в часі надходжень і витрачань грошей, які формуються в результаті його господарської діяльності.

Необхідність аналізу грошових потоків підприємства визначається такими обставинами:

- грошові потоки супроводжують здійснення господарської діяльності;
- розвиток підприємства і його фінансова стійкість визначаються тим, наскільки синхронізовані між собою в обсягах і часі грошові потоки;
- раціональні грошові потоки допомагають забезпечити ритмічність операційної діяльності;
- при ефективному управлінні грошовими потоками зменшується потреба в залученні капіталу;
- при оптимізації грошових потоків прискорюється оборотність оборотного капіталу підприємства;
- активні форми управління грошовими потоками дають змогу підвищити прибутковість операцій пов'язаних з рухом грошових коштів та знизити ризик неплатоспроможності підприємства.

Мета аналізу грошових потоків полягає в оцінці здатності підприємства акумулювати грошові кошти у необхідному обсязі і в установлені строки, необхідні для здійснення запланованих витрат.

Досягнення цієї мети передбачає вирішення таких завдань:

- вивчення обсягів та джерел грошей, що надходять на підприємство;
- дослідження основних напрямків використання грошей;
- аналіз достатності власних коштів для здійснення інвестиційної діяльності;
- виявлення причин невідповідності між величиною отриманого прибутку та фактичною наявністю грошей;
- оптимізація залишку грошей підприємства.

Аналіз грошових потоків підприємства може здійснюватися з використанням горизонтального та вертикального методів:

- вертикальний (структурний) аналіз грошових потоків спрямований на дослідження структури грошових потоків в розрізі видів діяльності та окремих фінансово-господарських операцій і може здійснюватися як в цілому по підприємству так і в розрізі окремих структурних підрозділів (центрів відповідальності);

- горизонтальний (часовий) аналіз грошових потоків полягає у вивченні динаміки обсягу формування чистого грошового потоку в розрізі джерел надходжень та витрачань грошових коштів, а також передбачає визначення темпових показників та оцінку загальних тенденцій.

Залежно від вихідних умов та цілей фінансового аналізу використовуються різні інтерпретації показника Cash Flow. Він може розглядатися як показник наявних внутрішніх фінансових джерел, а отже, відображати спроможність підприємства за рахунок власних фінансових ресурсів здійснювати інвестиційну діяльність, виконувати боргові зобов'язання та виплачувати дивіденди. У цьому випадку чистий грошовий потік визначається як сума чистого прибутку і амортизаційних відрахувань підприємства.

У широкому розумінні чистий грошовий потік є основним показником Звіту про рух грошових коштів і визначається як різниця між надходженням і витрачанням коштів за певний період часу.

Чистий грошовий потік за всіма видами діяльності визначається як сума чистих грошових потоків, визначених за операційною, інвестиційною і фінансовою діяльністю. Сальдо (чистий рух коштів) повинне бути рівним збільшенню (зменшенню) залишку коштів між двома звітними періодами.

Існує два методи розрахунку чистого грошового потоку підприємства: прямий та непрямий. Враховуючи, що Звіт про рух грошових коштів складається за прямим методом, то в процесі аналізу використовується значення чистого грошового потоку визначеного саме за цим підходом.

Для оцінювання ступеня рівномірності формування і синхронності вхідного і вихідного грошового потоку розраховують такі показники: рівномірність надходження грошей, рівномірність витрачання грошей, коефіцієнт рівномірності надходження грошей, коефіцієнт рівномірності витрачання грошей, коефіцієнт синхронності вхідних та вихідних грошових потоків, синхронність вхідних та вихідних грошових потоків. Якість чистого грошового потоку - це узагальнена характеристика структури джерел формування чистого грошового потоку підприємства.

Якість грошового потоку може бути оцінена двома методами: на основі співвідношень чистих потоків у розрізі окремих видів діяльності; на основі аналізу структури надходжень і витрачань коштів.

ТЕСТИ

1. Якщо операційна діяльність підприємства забезпечує достатню кількість коштів для здійснення операційних витрат, фінансування

інвестиційних потреб і для здійснення платежів за фінансовою діяльністю, то якість грошового потоку оцінюється як:

- а) висока;
- б) нормальна;
- в) низька
- г) кризова.

2. Який показник, що використовується в процесі аналізу грошових потоків, показує як вхідний грошовий потік розподіляється у часі протягом звітного періоду:

- а) ліквідність грошового потоку;
- б) рівномірність надходження грошей;
- в) ефективність грошового потоку;
- г) синхронність вхідних та вихідних грошових потоків.

3. Який показник ліквідності чистого грошового потоку підприємства характеризує ступінь збільшення залишку грошових коштів:

- а) коефіцієнт ліквідності грошового потоку;
- б) коефіцієнт відношення грошових надходжень до чистого грошового потоку;
- в) коефіцієнт поповнення грошових коштів;
- г) коефіцієнт обертання оборотних активів на основі грошових надходжень.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. Економічна сутність, цілі та значення аналізу грошових потоків підприємства.
2. Класифікація грошових потоків підприємства.
3. Порядок формування чистого грошового потоку підприємства.
4. Аналіз особливостей формування грошових потоків на підприємстві, зміст та послідовність його здійснення.
5. Аналіз рівномірності та синхронності грошових потоків підприємства.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Грошовий потік підприємства –

Сукупна потреба в короткостроковому фінансуванні –

Чистий грошовий потік –

Синхронність грошових потоків –

Рівномірність грошових потоків –

Якість чистого грошового потоку -

ТЕМА 8. ДІАГНОСТИКА ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Сутність і значення аналізу ділової активності підприємства.
2. Фінансовий і операційний цикл підприємства.
3. Аналіз виробництва і реалізації продукції.
4. Аналіз витрат підприємства.
5. Оцінка стійкості економічного зростання.

КОРОТКІ ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Ділова активність доволі широке поняття й охоплює практично всі аспекти роботи підприємства та передбачає оцінку ринкової ситуації, яка характеризується обсягом виробництва, інвестицій, кількістю і розміром угод, станом портфелю замовлень, динамікою зайнятості, цін, завантаження виробничих потужностей, що в кінцевому підсумку у фінансовому аспекті проявляється, передусім, у швидкості обороту його коштів. Ділова активність - характеризує рівень ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів, які впливають на фінансовий результат діяльності підприємства.

Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті виявляється, насамперед, у швидкості обороту його коштів. Аналіз ділової активності полягає в дослідженні рівнів і динаміки коефіцієнтів оборотності, які у загальному випадку являють собою відношення чистого доходу від реалізації продукції до середньої за період величини коштів або їх джерел.

Якість економічного зростання може характеризуватися узагальнюючими показниками, які визначають ступінь окупності (оборотності) активів і капіталу. До них варто віднести такі показники: коефіцієнт оборотності вкладеного капіталу; коефіцієнт оборотності власного капіталу; коефіцієнт оборотності оборотних активів (мобільних активів, виробничих запасів, готової продукції, дебіторської заборгованості) Важливими показниками ділової активності підприємства є тривалість операційного та фінансового циклу.

Операційний цикл - інтервал часу, протягом якого поточні активи підприємства виконують повний оборот: від придбання запасів для здійснення діяльності до отримання коштів від реалізації виробленої з них продукції.

Специфіка операційного циклу підприємства визначає структуру оборотних коштів.

Тривалість операційного циклу розраховується як сума тривалості виробничого циклу і періоду обороту дебіторської заборгованості.

Виробничий цикл починається з моменту надходження матеріалів на склад підприємства, закінчується в момент відвантаження покупцеві продукції, що була виготовлена з даних матеріалів.

Тривалість виробничого циклу обчислюється як сума періодів обороту всіх нормованих складових оборотних коштів (запасів сировини, незавершеного виробництва, запасів готової продукції).

Фінансовий цикл — часовий інтервал, протягом якого власні оборотні кошти виконують один оборот. Фінансовий цикл починається з моменту оплати за придбані у постачальників матеріали (погашення кредиторської заборгованості) і закінчується в момент одержання грошей від покупців за відвантажену продукцію (погашення дебіторської заборгованості). Фінансовий цикл починається після закінчення періоду обороту кредиторської заборгованості. Аналіз обсягів виробництва розпочинається з вивчення динаміки валової і товарної продукції, розрахунку базисних і ланцюгових темпів їх росту або спаду і приросту або його відсутності. Таке порівняння за тривалий період часу, як правило, не менше трьох років, виконується в порівняльних цінах.

Зростання випуску продукції у натуральному та в грошовому виразах (за незмінного рівня ціни) свідчить про успішну роботу підприємства та його гарні перспективи.

Аналіз різних категорій продукції здійснюють у розрізі відповідності досягнутих результатів їх запланованим рівням.

Аналіз витрат здійснюється за такими основними напрямками: аналіз структури витрат, її динаміки та оптимальності для отримання прибутку; аналіз динаміки витрат за узагальненими показниками та факторів їх змін, пошук можливостей усунення факторів зростання витрат; аналіз собівартості продукції за статтями калькуляції; аналіз загальних факторів зміни собівартості за статтями; аналіз собівартості одиниці продукції з метою їх здешевлення (без зниження якісних параметрів) та підвищення конкурентоспроможності; виявлення резервів зниження собівартості.

Рівень ділової активності не слід оцінювати лише за досягнутими на цей період економічними успіхами, якими б вражаючими вони не були. Пріоритетною є ділова активність стратегічного виміру, яка виражається за стійкістю економічного зростання. Очікувану стійкість економічного зростання можна досягнути лише при забезпеченні приросту джерел фінансування для реалізації програм нарощування економічної ваги господарюючого суб'єкта.

ТЕСТИ

1. Коефіцієнт трансформації - це:
 - а) відношення чистого доходу від реалізації до середньорічної величини власного капіталу підприємства;
 - б) швидкість обороту сукупного капіталу підприємства;
 - в) коефіцієнт оборотності оборотних активів;
 - г) зміна питомої ваги підприємства на ринку продукції;
 - д) всі відповіді не вірні.
2. У формулі розрахунку якого з показників ділової активності в чисельнику відображається величина собівартості реалізованої продукції:

- а) коефіцієнт оборотності оборотних активів;
- б) коефіцієнт оборотності власного капіталу;
- в) коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості;
- г) коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості;
- д) коефіцієнт оборотності основних засобів.

3. Якими показниками характеризується якість економічного зростання?

- а) коефіцієнт оборотності оборотних активів, загальний коефіцієнт покриття, рівень сумнівних боргів;
- б) коефіцієнт оборотності вкладеного капіталу, коефіцієнт оборотності власного капіталу, строк окупності реальних інвестицій, строк погашення кредиторської заборгованості;
- в) коефіцієнт трансформації, коефіцієнт адекватності інвестування, коефіцієнт фінансування;
- г) коефіцієнт трансформації, коефіцієнт адекватності інвестування, строк окупності інвестицій;
- д) коефіцієнт дивідендних виплат, коефіцієнт автономії, коефіцієнт оборотності власного капіталу.

4. Внаслідок прояву дії яких груп факторів відбувається зростання витрат підприємства?

- а) внутрішніх, зовнішніх;
- б) об'ємних, нормативних, цінових, якісних;
- в) в сфері виробництва, в сфері обігу;
- г) макроекономічних, соціальних, політичних;
- д) збутових, комерційних, виробничих.

5. У звітному періоді використання активів підприємства буде ефективнішими, ніж у попередньому, якщо:

- а) темпи приросту чистого прибутку будуть більші за темпи приросту активів, а темпи приросту чистого доходу менші;
- б) темпи приросту чистого доходу будуть більші за темпи приросту активів, а темпи приросту чистого прибутку менші;
- в) темпи приросту чистого прибутку більші за темпи приросту чистого доходу, а темпи приросту чистого доходу більші за темпи приросту активів;
- г) темпи приросту активів більші темпів приросту чистого доходу та чистого прибутку.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. Сутність, значення та завдання аналізу ділової активності підприємства.
2. Оцінка ринкової позиції підприємства: аналіз внутрішнього і зовнішнього середовища.
3. Особливості здійснення аналізу виробництва і реалізації продукції.
4. Склад та структура витрат підприємства та основні напрями їх аналізу.
5. Мета, етапи, зміст аналізу собівартості продукції.

6. Аналіз та основні фактори забезпечення стійкості економічного зростання підприємства.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Ділова активність підприємства –
 Операційний цикл –
 Виробничий цикл –
 Фінансовий цикл –
 Готова продукція –
 Товарна продукція –
 Валова продукція підприємства –
 Коефіцієнт товарності –
 Витрати –
 Собівартість продукції
 Операційні витрати –
 Фінансові витрати –
 Втрати від участі в капіталі –
 Витрати за елементами -

ТЕМА 9. ДІАГНОСТИКА ПРИБУТКОВОСТІ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

- 1.Значення та завдання аналізу формування фінансових результатів діяльності підприємства.
- 2.Аналіз рівня, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства. Аналіз рівня беззбитковості.
- 3.Факторний аналіз фінансових результатів діяльності підприємства.
4. Аналіз розподілу та використання чистого прибутку.
- 5.Розрахунок показників рентабельності. Факторний аналіз показників рентабельності.

КОРОТКІ ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Економічна доцільність функціонування будь-якого підприємства, результативність його фінансової діяльності визначається станом формування та використання фінансового результату. Фінансовий результат є визначальним критерієм ефективності господарювання та основним джерелом формування фінансових ресурсів підприємства і визначається як різниця між доходами і витратами, що виникають у процесі здійснення підприємницької діяльності.

Метою здійснення аналізу фінансових результатів є визначення результативності й ефективності господарської діяльності та загальної оцінки роботи підприємства, а також виявлення факторів, які впливають на фінансові результати для розробки системи заходів щодо підвищення ефективності діяльності підприємства.

Основними завдання аналізу фінансових результатів є: дослідження рівня, складу та структури фінансових результатів у динаміці; контроль за процесом формування фінансових результатів за видами діяльності; оцінка абсолютних і відносних показників формування фінансових результатів від різних видів діяльності; виявлення факторів та причин, що справляють вплив на суму чистого фінансового результату і кількісний вимір їх впливу на результативний показник; оцінка ефективності розподілу чистого прибутку підприємства; виявлення резервів збільшення суми чистого прибутку і рентабельності; оцінка роботи підприємства по використанню можливостей збільшення прибутку та рентабельності; розробка заходів щодо використання виявлених резервів.

Фінансові результати в абсолютних сумах визначаються сумою прибутку або збитку і залежать від сфери діяльності, галузі господарства та установлених законодавством умов обліку фінансових результатів.

Різні види операційної діяльності підприємства, що пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), а також наявність фінансової та інвестиційної діяльності формують грошову оцінку в сукупності показників фінансових результатів.

Фінансові результати у Звіті про фінансові результати визначають за видами діяльності: основна діяльність - валовий прибуток (збиток); фінансовий результат від операційної діяльності - прибуток (збиток); фінансовий результат до оподаткування - прибуток (збиток); чистий фінансовий результат - чистий прибуток (збиток).

Операційний аналіз спрямований на: визначення беззбиткового обсягу виробництва, продажу при заданих рівнях цін, постійних і змінних витрат; визначення необхідного обсягу продажу для отримання заданої суми прибутку; визначення критичного рівня постійних витрат при заданому рівні маржинального доходу; визначення критичної ціни реалізації при заданому обсязі продажу і рівні постійних та змінних витрат; обрання варіанту зміни виробничої потужності; обрання варіанту структури асортименту продукції; обґрунтування ціни на нову продукцію; обґрунтування вибору устаткування, технології виробництва; обґрунтування придбання комплектуючих виробів; оцінка ефективності прийняття додаткового замовлення тощо.

Факторний аналіз фінансових результатів проводиться у розрізі видів діяльності підприємства. Важливе місце в процесі факторного аналізу фінансових результатів відводиться аналізу валового прибутку, як ключовому показнику, що характеризує результати здійснення основної діяльності. Більш точно оцінити вплив факторів на зміну валового прибутку дозволяє внутрішній аналіз. Традиційна методика внутрішнього аналізу дає можливість визначити вплив наступних факторів: обсягу реалізації в натуральному вираженні, структури реалізованої продукції; рівня цін реалізації; собівартості реалізованої продукції.

Після того як виявлені основні фактори формування чистого фінансового результату, аналізується порядок його розподілу та використання (насамперед чистого прибутку). Чистий фінансовий результат є одним із

основних джерел фінансування господарської діяльності підприємства та можливістю здійснення інвестицій.

Завдання аналізу розподілу чистого прибутку полягає у виявленні відповідності між розподілом чистого прибутку та результатами роботи підприємства.

Чистий прибуток підприємства використовується на фінансування відповідних витрат та формування відповідних децентралізованих грошових фондів. Пропорції розподілу та напрями використання чистого прибутку визначається підприємством самостійно відповідно до установчих документів.

Залежно від виду прибутку, що використовується в процесі аналізу, виділяють валову, операційну й чисту рентабельність продажів.

Валова рентабельність продажів (коефіцієнт валового прибутку) показує ефективність виробничої діяльності і цінової політики підприємства.

Операційна рентабельність продажів характеризує здатність підприємства генерувати прибуток. Високий рівень даного показника вказує на те, що дохід зростає швидше, ніж операційні витрати.

Чиста рентабельність продажів характеризує ефективність всіх видів діяльності підприємства, відображає повний вплив структури капіталу й фінансування підприємства на його рентабельність.

Зміни у рівні показників рентабельності реалізації продукції можуть відбуватися під впливом змін структури реалізації продукції та індивідуальної рентабельності окремих видів продукції (робіт, послуг).

На зміну рентабельності виробничих активів ($K_{РВА}$) впливають зміни рівнів фондівдачі та обертання матеріальних оборотних коштів, а також рентабельності (дохідності) обсягу реалізації продукції:

ТЕСТИ

1. Оберіть найбільш правильне визначення поняття «прибуток підприємства»:

- а) різниця між витратами та доходами підприємства за звітний період;
- б) різниця між доходами та витратами підприємства;
- в) сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати;
- г) різниця між доходом від реалізації продукції та собівартістю реалізованої продукції.

2. Назвіть показники, які використовуються для розрахунку валового прибутку підприємства:

- а) дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), собівартість реалізованої продукції;
- б) дохід від реалізації продукції, витрати на виробництво продукції, непрямі податки;
- в) податок на додану вартість, акцизний податок, інші вирахування з доходу;
- г) правильні відповіді а), в).

3. Чистий прибуток підприємства - це:

а) прибуток підприємства після сплати податків на прибуток, за землю і транспортні засоби;

б) прибуток, що залишився у розпорядженні підприємства після сплати податку на прибуток;

в) прибуток, що залишився у підприємства після сплати податку на прибуток і виплати дивідендів;

г) прибуток, що залишився у підприємства після сплати податку на прибуток і відшкодування витрат в результаті припинення діяльності.

4. Назвіть показники, яких буде достатньо для обчислення чистого фінансового результату підприємства:

а) прибуток підприємства, сплачений податок на прибуток, витрати і доходи від надзвичайних подій;

б) фінансовий результат (прибуток (збиток)) до оподаткування, податок на прибуток та прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування;

в) валовий прибуток підприємства, сплачений податок на прибуток, витрати і доходи від іншої діяльності;

г) загальний прибуток підприємства, сплачений податок на прибуток.

5. Які з наведених варіантів розрахунків відображають методику обчислення маржинального доходу:

а) чистий дохід від реалізації продукції за вирахуванням собівартості продукції;

б) чистий дохід від реалізації продукції за вирахуванням постійних витрат;

в) чистий дохід від реалізації продукції за вирахуванням змінних витрат;

г) валовий прибуток плюс постійні витрати.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. Економічна сутність фінансових результатів діяльності підприємства.

2. Зміст і завдання аналізу фінансових результатів діяльності підприємства.

3. Формування фінансових результатів діяльності підприємства.

4. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу виробництва і прибутку.

5. Фактори, що впливають на формування фінансових результатів.

6. Особливості проведення факторного аналізу фінансових результатів.

7. Зміст, завдання та інформаційна база аналізу розподілу та використання чистого прибутку.

8. Сутність та показники рентабельності.

9. Факторний аналіз показників рентабельності.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Фінансовий результат -

Чистий дохід -

Валовий прибуток (збиток) -

Фінансовий результат до оподаткування -
 Чистий прибуток підприємства -
 Розподіл прибутку -
 Показники рентабельності -

ТЕМА 10. ДІАГНОСТИКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Сутність та послідовність оцінки кредитоспроможності підприємства.
2. Аналіз можливості надання кредиту на основі інтегрального показника фінансового стану позичальника.
3. Оцінка стану обслуговування боргу позичальником.
4. Оцінка ризику кредитної заборгованості підприємства з урахуванням факторів його формування.

КОРОТКІ ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

В умовах обмеженості власних фінансових ресурсів для більшості вітчизняних підприємств проблема отримання кредитних коштів стає однією з найважливіших не тільки з позицій поточної діяльності, але й перспектив подальшого їх розвитку. Вирішальну роль при прийнятті кредитних рішень відіграє оцінка кредитоспроможності позичальника.

Аналіз кредитоспроможності здійснюється з метою оцінювання результатів фінансової діяльності позичальника, на підставі якої банк приймає рішення щодо можливості надання кредиту або припинення кредитних зв'язків з даним клієнтом.

Оцінюючи кредитоспроможність позичальника, необхідно переконатися у його здатності залучити на свої рахунки кошти, достатні для погашення основного боргу та сплати відповідних процентів, зібрати інформацію, що характеризує тип та вид діяльності позичальника (загальні відомості про підприємство, вид продукції, що виробляється тощо), компетентність керівництва, фінансові результати тощо.

Оцінка кредитоспроможності є важливим напрямом аналізу в процесі обґрунтування кредитних операцій як для кредитора, так і для позичальника. З позиції позичальника вона дозволяє виявити можливості ефективного використання позикових ресурсів для підвищення ринкової вартості підприємства та резерви своєчасного повернення отриманих кредитів. Для кредитора на основі оцінки кредитоспроможності забезпечується зниження кредитного ризику, пов'язаного з неповерненням або неповним погашенням заборгованості за наданими позиками.

Оцінка кредитоспроможності позичальника здійснюється на основі вивчення різноманітної інформації про підприємство. Залежно від змісту і завдань аналізу використовують такі основні інформаційні джерела: фінансову звітність; статистичну звітність; дані внутрішньогосподарського (управлінського) бухгалтерського обліку; дані з первинної облікової

документації (вибіркові дані); експертні оцінки та додаткову інформацію, що надається за погодженням сторін. Отже, інформацію для проведення оцінки кредитоспроможності можна розподілити на три групи: інформація, що отримана безпосередньо від клієнта; внутрішньобанківська інформація та зовнішня інформація.

Отримання кредиту передбачає обов'язок позичальника повернути у встановлені кредитним договором строки основну суму боргу (суму, яка була отримана від банку), а також сплатити проценти за користування кредитом. Банк зобов'язаний здійснювати оцінку стану обслуговування боргу позичальника - юридичної особи для визначення групи ризику кредитних операцій.

При визначенні стану обслуговування боргу важливе значення має термін прострочення платежу. Банк визначає стан обслуговування боргу як високий за умови, якщо позичальник вчасно здійснює розрахунки за своїми зобов'язаннями протягом останніх трьох років, або мав місце випадок затримки погашення боргу до 7 календарних днів.

Банк визначає показник ризику кредитної заборгованості підприємства в межах установленого діапазону з урахуванням всієї сукупності факторів, що впливають на ймовірність повного погашення такої заборгованості, а саме: динаміки фактичних значень інтегрального показника, коефіцієнта покриття боргу, оцінки якості менеджменту позичальника - юридичної особи, стану ринків збуту продукції, наявності бізнес-планів, визначених рейтингів позичальника - юридичної особи (за наявності), інших подій та обставин, що можуть вплинути на своєчасність і повноту погашення боргу. Кредитори самостійно визначають перелік додаткових факторів, які мають бути враховані в оцінках ризику кредитної заборгованості позичальника.

ТЕСТИ

1. На зміну валового прибутку впливають різні фактори. Приберіть ті, які не є прямими за напрямом впливу:

- а) обсяг реалізації продукції;
- б) фінансова структура капіталу;
- в) оборотність активів;
- г) зміна собівартості реалізованої продукції.

2. Підприємство виготовляє і реалізує два види виробів. При цьому ціна виробу А становить 120 грн, ціна виробу Б – 145 грн. Собівартість виробів становить відповідно 97 та 129 грн. Як зміниться валовий прибуток, якщо питома вага виробу А в загальному обсязі реалізованої продукції зросте?

- а) не зміниться;
- б) скоротиться;
- в) зросте.

3. Рентабельність являє собою:

- а) абсолютний показник фінансового результату;
- б) відносний показник прибутковості продукції підприємства;
- в) спроможність підприємства погасити поточні зобов'язання;

г) показник прибутковості в тис. грн.

4. Ефект операційного важеля являє собою:

а) збільшення рентабельності власних коштів внаслідок використання кредиту;

б) перевищення темпів зростання виторгу над темпами зростання прибутку;

в) перевищення темпів зростання прибутку над темпами зростання виторгу;

г) збільшення рентабельності власного капіталу внаслідок залучення позикового.

5. Як вплине на показники рентабельності продажів збільшення адміністративних витрат:

а) не вплине;

б) усі показники скоротяться;

в) валова рентабельність продажів залишиться на колишньому рівні, скоротяться операційна та чиста рентабельність;

г) чиста рентабельність продажів залишиться на колишньому рівні, скоротиться операційна і валова рентабельність.

7. Негативно впливають на рентабельність активів фактори:

а) прискорення оборотності активів;

б) уповільнення оборотності активів;

в) зростання частки позикових коштів;

г) зростання частки власних коштів.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. Що є основними завданнями аналізу фінансових результатів?

2. Яке значення прибутку в діяльності підприємства?

3. У якій послідовності проводять аналіз валового прибутку?

4. Звіт про фінансові результати – це...

5. Визначте значення чистого прибутку і порядок його використання.

6. Дайте визначення рентабельності.

7. Які фактори впливають на величину показника рентабельності?

8. Від яких факторів залежить прибуток від реалізації?

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Власна кредитна політика -

Кредитоспроможність -

Кредитор -

Позичальник -

Рейтингові агенції -

Стан обслуговування боргу -

Кредитний ризик -

ТЕМА 11. ДІАГНОСТИКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Сутність, значення та необхідність аналізу інвестиційної діяльності підприємства.
2. Особливості оцінки інвестиційної привабливості та інвестиційної активності підприємства.
3. Методи аналізу ефективності інвестиційної діяльності, особливості їх застосування.
4. Оцінка ефективності фінансового інвестування.

КОРОТКІ ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Інвестиційна діяльність - це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо вкладення інвестицій у формування потенціалу суб'єктів господарювання. При цьому інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток і чистий дохід в сумі амортизаційних відрахувань, або досягається соціальний ефект.

Аналіз інвестиційної діяльності - це процес оцінювання і прогнозування фінансових результатів інвестиційної діяльності та їх впливу на фінансовий стан підприємства на основі грошових потоків інвестиційного проекту, а також бухгалтерської та фінансової звітності підприємства.

Метою аналізу інвестиційної діяльності підприємства є інформаційно-аналітичне забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень щодо здійснення інвестиційної діяльності.

Основними завданнями проведення аналізу інвестиційної діяльності підприємства є:

- визначення потреби у фінансових ресурсах для здійснення інвестиційної діяльності;
- формування оптимальної структури джерел фінансування інвестиційної діяльності;
- оцінка рівня інвестиційної привабливості об'єкта інвестування;
- аналіз інвестиційної активності підприємства;
- аналіз ефективності інвестиційної діяльності підприємства.

Об'єктом аналізу інвестиційної діяльності є безпосередньо інвестиційна діяльність підприємства або окремі операції з фінансового чи реального інвестування.

Суб'єктами аналізу інвестиційної діяльності можуть бути замовники та користувачі, які з певних причин зацікавлені в результатах інвестиційної діяльності підприємства.

Інвестиційна привабливість підприємств є визначальним чинником як у процесі створення, так і його функціонування. На етапі започаткування

господарської діяльності інвестиційна привабливість впливає на модель формування та управління фінансовими ресурсами.

В процесі розвитку підприємства інвестиційна привабливість виступає одним із основних факторів у розробці стратегії управління акціонерним капіталом, а також дозволяє мінімізувати можливі ризики.

Основу методології оцінки ефективності інвестиційної діяльності становлять формалізовані методи, які в свою чергу за способом зіставлення різночасових грошових витрат та результатів поділяються на:

- статичні, тобто методи, в котрих не враховується зміна вартості грошей з часом. Статичні методи оцінки інвестицій належать до найбільш старих і широко використовувалися ще до того, як концепція дисконтування грошових потоків придбала загальне визнання як спосіб отримання найточнішої оцінки прийнятності інвестицій. Причиною їх використання в сучасних умовах є можливість отримання деякої додаткової інформації, яка дозволяє знижувати ризик невдалого вкладення грошових коштів;

- динамічні, тобто такі, які базуються на процедурі дисконтуванні.

Алгоритм розрахунку критеріїв оцінки ефективності реального інвестування. Розрахунок простого періоду окупності інвестицій полягає у визначенні того терміну, який знадобиться для відшкодування суми початкових інвестицій. Простий термін окупності використовується для оцінки того, чи відшкодуються початкові інвестиції протягом терміну економічного життєвого циклу інвестиційного проекту.

Показник простої рентабельності інвестицій є зворотним за змістом терміну окупності інвестицій і відображає ефективність інвестицій у вигляді процентного відношення грошових надходжень до суми первинних інвестицій.

Чисті грошові надходженнями — накопичений ефект (за потоком реальних грошей) за розрахунковий період.

Індекс прибутковості інвестицій - відношення суми елементів грошового потоку від операційної діяльності до абсолютної величини суми елементів грошового потоку від інвестиційної діяльності.

Найважливішим динамічним показником ефективності інвестиційного проекту є чиста поточна вартість - накопичений дисконтований ефект за розрахунковий період.

Терміном окупності інвестицій з урахуванням дисконтування називається тривалість періоду від початкового моменту до моменту окупності з урахуванням дисконтування. Метод розрахунку дисконтованого терміну окупності найбільш виправданий у випадку, коли інвестиції мають високий ступінь ризику, тому чим менший термін окупності, тим менш ризикованим є проект.

Оцінка ефективності фінансового інвестування здійснюється шляхом зіставлення двох видів оцінки їх вартості: поточної ринкової ціни (Рм); поточної внутрішньої вартості (Vt).

ТЕСТИ

1. Мета аналізу інвестиційної діяльності полягає в:
 - а) визначенні потреби у фінансових ресурсах для здійснення інвестиційної діяльності;
 - б) формуванні оптимальної структури джерел фінансування інвестиційної діяльності;
 - в) інформаційно-аналітичному забезпеченні прийняття ефективних управлінських рішень щодо здійснення інвестиційно діяльності;
 - г) оцінці рівня інвестиційної привабливості та інвестиційної активності об'єкта інвестування.
2. Інвестиційна привабливість підприємства — це...
 - а) організована сукупність внутрішніх і зовнішніх економічних можливостей, які створюють умови для розвитку та реалізації стратегічних і тактичних цілей підприємства в сфері інвестиційної діяльності; сукупність необхідних ресурсів і можливостей для здійснення інвестиційної діяльності й досягнення цілей розвитку підприємства
 - б) максимально можлива здатність залучати у виробництво і ефективно використовувати інвестиційні ресурси для здійснення реальних і фінансових інвестицій, які матеріалізуються у новостворюваних факторах суспільного виробництва та суспільній інфраструктурі;
 - в) справедлива кількісна та якісна інтегральна характеристика внутрішніх та зовнішніх можливостей об'єкта потенційного інвестування залучати та використовувати інвестиційні ресурси для свого розвитку і забезпечувати максимізацію економічного ефекту суб'єктам інвестування при мінімальному інвестиційному ризику;
 - г) масштаби і спрямованість здійснюваних підприємством інвестицій, їх регулярність, темпи зростання.
3. Коефіцієнт співвідношення реальних та фінансових інвестицій свідчить про:
 - а) рівень ліквідності фінансових інвестицій підприємства;
 - б) характер спрямованості інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання;
 - в) ефективність інвестиційної діяльності та її вплив на якість руху грошових коштів суб'єкта господарювання;
 - г) ефективність інвестиційної діяльності.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. Зміст, завдання та інформаційна база аналізу інвестиційної діяльності підприємства.
2. Оцінка інвестиційної привабливості та інвестиційної активності об'єкта інвестування.
3. Методичні підходи до аналізу ефективності інвестиційної діяльності, особливості їх застосування.
4. Порядок оцінки інвестиційної привабливості пінних паперів: акцій, облігацій.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Інвестиційна діяльність –
 Інвестиційна привабливість підприємства –
 Інвестиційна активність підприємства –
 Ліквідності грошового потоку від інвестиційної діяльності –
 Індекс прибутковості інвестицій –
 Чиста поточна вартість –
 Індекс прибутковості дисконтованих інвестицій –
 Внутрішня норма доходності –
 Терміном окупності інвестицій –
 Внутрішня ціна акції –
 Курсу облігацій –
 Купонна доходність –

ТЕМА 12. ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

ПЛАН ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ:

1. Сутність прогнозування фінансового стану підприємств. Види прогнозів.
2. Методи прогнозування фінансового стану. Особливості застосування експертних методів при прогнозуванні.
3. Формалізовані (кількісні) методи прогнозування фінансового стану.

КОРОТКІ ТЕОРЕТИЧНІ ВІДОМОСТІ

Прогнозування показників фінансового стану та змін у фінансово-господарській діяльності підприємства дає змогу визначати на коротко-строкову та довгострокову перспективу потреби підприємства у фінансових ресурсах; виважено будувати відносини з контрагентами, у тому числі з покупцями, постачальниками, а також фінансово-кредитними установами і державою; обґрунтовано приймати управлінські рішення та реалізовувати довгострокові проекти, зокрема інвестиційні.

Важливість прогнозування фінансового стану підприємств в сучасних умовах полягає у необхідності дослідження впливу різних ризиків на їх функціонування та здійснення при потребі відповідних заходів щодо їх мінімізації з метою запобігання виникненню кризових процесів на підприємстві, погіршенню ліквідності чи фінансової стійкості.

Таким чином, під прогнозуванням фінансового стану підприємства варто розуміти процес передбачення майбутніх надходжень та розміщення фінансових ресурсів суб'єкта господарювання, який ґрунтується на вивченні динаміки його розвитку та впливу чинників середовища функціонування підприємства із застосуванням наукових методів пізнання.

Прогнозування фінансового стану підприємства здійснюється у декілька етапів, які включають: 1. Визначення об'єктів прогнозу, мети і задач; 2. Відбір об'єктів, які прогнозуються, встановлення ієрархічності, взаємозв'язків між

ними; 3.Визначення часових горизонтів прогнозу; 4. Формування інформаційної бази даних для прогнозування; 5.Вибір методів прогнозування, їх обґрунтування, оцінювання точності прогнозу; 6.Складання прогнозу; 7.Відстеження результатів.

Нормативне або цільове прогнозування ґрунтується на встановленні кінцевого результату, який повинен бути досягнутий у майбутньому, при цьому дослідження взаємозв'язку та послідовності явищ розглядається у напрямку від майбутнього до сучасного. Іншими словами, в процесі нормативного прогнозування визначаються шляхи і терміни досягнення встановлених цільових показників, а також заходи, які необхідно здійснити для отримання нормативно заданого результату в перспективі.

При пошуковому прогнозуванні, навпаки, дослідження відбувається у напрямку від сучасного стану до майбутнього на основі виявлених закономірностей розвитку у минулому і поточному періодах, встановлених причинно-наслідкових зв'язків. Результатом пошукового прогнозування є передбачення кінцевих результатів розвитку об'єкта, його стану в майбутньому.

Одним із найважливіших етапів в процесі здійснення прогнозування фінансового стану підприємства є вибір методу прогнозування, від правильності та обґрунтованості якого залежить точність і надійність визначених прогнозних показників.

Експертні методи прогнозування фінансового стану підприємства ґрунтуються на використанні професійного досвіду, інтуїції експертів та формуванні ними суджень стосовно перспектив розвитку об'єктів прогнозування. При застосуванні експертних методів можуть проводитися одно- чи багатоступеневі опитування, анкетування, застосовуватися різноманітні матриці, таблиці тощо.

Індивідуальні експертні методи є найпростішими у використанні та дозволяють отримувати максимально швидкі прогнози розвитку досліджуваних об'єктів. Проте їх застосування обмежується сферою знань конкретного експерта, тому є неефективним при розробці загальних стратегій розвитку підприємства.

Коллективні експертні методи є відносно точнішими, але їх ефективність значно залежить від правильності формування відповідної експертної групи та вибору конкретного методу прогнозування.

Наступною складовою формалізованих методів прогнозування є детерміновані методи, зміст яких полягає у визначенні функціональних або чітких детермінованих зв'язків між показниками, коли кожному значенню факторної ознаки ставиться у відповідність визначене, не ймовірнісне значення результативного показника. Розглянемо сутність детермінованих методів прогнозування фінансового стану у розрізі двох основних його різновидів - прогнозування на базі пропорційних залежностей та балансових моделей прогнозування.

Метод прогнозування на основі пропорційних залежностей ґрунтується на положенні щодо ідентифікації базового показника, який є ключовим у

характеристиці діяльності підприємства, та вираженні через нього прогнозних значень інших показників шляхом встановлення простих пропорційних залежностей. Найчастіше у якості таких «базових» показників застосовується чистий дохід/виручка від реалізації продукції та собівартість.

До окремої групи формалізованих методів прогнозування необхідно віднести економіко-математичне моделювання, яке на відміну від розглянутих вище підходів, дозволяє будувати складні моделі, що враховують великий перелік кількісних і якісних параметрів та зводяться до розв'язання систем лінійних чи нелінійних рівнянь.

На сьогодні економіко-математичне моделювання є досить популярним засобом прогнозування, що пов'язано із розвитком технічних можливостей для його застосування, автоматизованістю розрахунків, а також основною перевагою даного методу - забезпеченням можливості врахування максимальної кількості зовнішніх і внутрішніх факторів при прийнятті будь-яких планових рішень.

ТЕСТИ

1. Прогнозування фінансового стану підприємства - це:

а) науково обґрунтована гіпотеза щодо ймовірного майбутнього стану економічної системи та економічних об'єктів і показників, що характеризують цей стан;

б) процес передбачення майбутніх надходжень та розміщення фінансових ресурсів суб'єкта господарювання, який ґрунтується на вивченні динаміки його розвитку та впливу чинників середовища функціонування;

в) процес розробки системи фінансових планів, який полягає у визначенні фінансових цілей та формулюванні послідовності дій, спрямованих на їх досягнення;

г) передбачення майбутнього попиту на товари і послуги з метою кращого обґрунтування відповідних виробничих планів.

2. Прогнози фінансового стану залежно від цілей складання поділяють на:

а) пошукові і нормативні;

б) короткострокові, середньострокові і довгострокові;

в) описові і етапні;

г) загальні і спеціальні.

3. До стохастичних методів прогнозування фінансового стану належить:

а) метод Дельфі;

б) пропорційні залежності;

в) екстраполяція тренду;

г) матричний метод.

4. Експертні методи прогнозування доцільно застосувати у випадку, коли:

а) здійснюється короткострокове прогнозування;

б) умови функціонування підприємства є передбачуваними;

в) фактори впливу на об'єкт прогнозування можуть бути формалізовані;

г) відсутня надійна статистична інформація про об'єкт прогнозування.

5. Побудова прогнозу для ендогенної змінної на основі виявленого взаємозв'язку між нею та іншими показниками здійснюється з використанням:

- а) регресійного аналізу;
- б) авторегресійної моделі;
- в) фінансової звітності;
- г) часових рядів.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

1. Обґрунтуйте необхідність прогнозування фінансового стану підприємства.

2. Яка послідовність здійснення фінансового прогнозування на підприємстві?

3. За якими ознаками класифікуються прогнози фінансового стану?

4. Які методи застосовуються в процесі прогнозування фінансового стану?

5. У яких випадках доцільно застосовувати експертні методи прогнозування?

6. Розкрийте зміст основних видів експертних методів прогнозування фінансового стану підприємств.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Прогнозуванням фінансового стану -

Експертні методи прогнозування -

Індивідуальні експертні методи -

Стохастичні методи -

Балансової моделі прогнозування -

Економіко-математичне моделювання -

ЗАДАЧІ З КУРСУ

Задача 1. На підставі фінансової звітності підприємства розрахувати показники рентабельності капіталу, рентабельності виручки, оборотності капіталу за минулий та звітний роки. Визначити вплив факторів а зміну рентабельності капіталу звітного року в порівнянні з минулим. За результатами розрахунків зробити висновки.

Задача 2. За даними фінансової звітності підприємства встановити залежність між показниками: рентабельність власного капіталу, рентабельність виручки, оборотність активів, коефіцієнт фінансової залежності. Розрахувати вплив факторів на зміну рентабельності власного капіталу звітного року в порівнянні з минулим. Визначити відхилення в розрізі показників. За результатами розрахунків зробити висновки.

Задача 3. На підставі фінансової звітності проаналізувати ефективність використання власного капіталу підприємства. Встановити залежність між показниками рентабельності власного капіталу, рентабельності обороту, оборотності поточних активів, рівня загальної ліквідності, частки поточних пасивів у загальній вартості капіталу та структури капіталу (фінансової залежності). Розрахувати вплив факторів на зміну рентабельності власного капіталу звітного року порівняно з минулим роком. За результатами аналізу зробити висновки, вказати шляхи підвищення ефективності використання власного капіталу підприємства.

Задача 4. На підставі вихідних даних розрахувати чистий рух грошових коштів підприємства за звітний період непрямим методом, в т. ч. по видах діяльності. За результатами розрахунків зробити висновки щодо якості управління грошовими потоками підприємства й рівня його ліквідності та платоспроможності.

Вихідні дані ПАТ «Концерн Інвест»:

Рух коштів унаслідок операційної діяльності:

1. прибуток від звичайної діяльності до оподаткування – 10 894 тис. грн;
2. амортизація необоротних активів – 8 270 тис. грн;
3. прибуток від неопераційної діяльності – 10 363 тис. грн;
4. нарахування (витрати на сплату відсотків) – 6 716 тис. грн;
5. збільшення оборотних активів – 868 тис. грн;
6. збільшення витрат майбутніх періодів – 262 тис. грн;
7. збільшення поточних зобов'язань – 159 тис. грн;
8. сплачені відсотки і податки на прибуток: 6 642 тис. грн і 231 тис. грн.

Рух коштів унаслідок інвестиційної діяльності:

1. реалізація фінансових інвестицій – 19 985 тис. грн;
2. реалізація необоротних активів – 2 905 тис. грн;
3. інші надходження – 1 812 тис. грн;
4. придбання фінансових інвестицій – 52 895 тис. грн;
5. придбання необоротних активів – 97 198 тис. грн;
6. інші платежі – 1 554 тис. грн;

Рух коштів унаслідок фінансової діяльності:

1. надходження власного капіталу – 62 179 тис. грн;
2. отримані позики – 94 885 тис. грн;

3. погашені позики – 34 569 тис. грн.
Надзвичайних подій не відбувалося.

Задача 5. На підставі фінансової звітності проаналізувати показники ритмічності та синхронності надходження та витрачання грошових коштів підприємства. За результатами розрахунків зробити висновки. Розв'язок задачі оформити у вигляді аналітичної таблиці.

Задача 6. На підставі балансу підприємства визначити мінімально потрібну суму грошей в обороті методом врахування оборотності грошових коштів. За результатами розрахунків зробити висновки. Для розрахунків слід використати такі формули:

$$O_z = 360/C; C_n = B/O_z,$$

де O_z – оборотність грошей;

C – цикл обороту грошей;

C_n – мінімально потрібна сума грошей в обороті;

B – річні витрати підприємства.

Задача 7. На підставі звіту про фінансовий стан (балансу) розрахувати відносні показники фінансової сталості підприємства на початок і кінець звітного періоду, встановити відхилення в розрізі показників. Порівняти розраховані відносні показники з їх оптимальним значенням. За результатами розрахунків зробити висновки, вказати основні напрями покращення фінансового стану підприємства та зміцнення фінансової сталості.

Задача 8. На підставі балансу порівняти величину дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства за звітний рік. Розрахувати коефіцієнти оборотності дебіторської, кредиторської заборгованості та термін товарного кредиту. За результатами розрахунків зробити висновки, вказати напрями зменшення дебіторської заборгованості підприємства.

Задача 9. Підприємство займається виробництвом продукції B , ціна реалізації якої становить 30 грн за одиницю. Витрати підприємства на виробництво характеризуються такими даними:

Прямі матеріальні витрати – 20 грн на одиницю.

Прямі витрати на оплату праці – 3 грн на одиницю.

Змінні виробничі накладні витрати – 5 грн на одиницю.

Постійні виробничі накладні витрати – 100 грн.

Витрати на збут – 560 грн.

Адміністративні витрати – 1 440 грн.

Визначити:

1. Точку беззбитковості у грошовому та натуральному вираженні.

2. Обсяг реалізації, необхідний для отримання прибутку у розмірі 5 000 грн.

3. Прибуток, отриманий у разі забезпечення обсягів реалізації в розмірі 30 000 грн.

Побудувати графік беззбитковості.

**ПИТАННЯ НА ЕКЗАМЕН ІЗ ДИСЦИПЛІНИ «ДІАГНОСТИКА
ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА»**

1. Агрегування фінансової звітності.
2. Аналіз виробництва і реалізації продукції.
3. Аналіз витрат підприємства.
4. Аналіз ефективності використання оборотного капіталу.
5. Аналіз кредиторської заборгованості.
6. Аналіз можливості надання кредиту на основі інтегрального показника фінансового стану позичальника.
7. Аналіз наявності, стану та ефективності використання основних засобів підприємства.
8. Аналіз платоспроможності підприємства
9. Аналіз показників якості, ліквідності та ефективності грошових потоків підприємства.
10. Аналіз рівня беззбитковості.
11. Аналіз рівня, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства.
12. Аналіз розподілу та використання чистого прибутку.
13. Аналіз складу та структури власного капіталу.
14. Види фінансового аналізу.
15. Визначення ймовірності банкрутства: критерії, методи оцінки та чинники впливу.
16. Економічна сутність і структура майна підприємства.
17. Економічна сутність, цілі та значення аналізу грошових потоків підприємства.
18. Завдання та методологія здійснення аналізу джерел формування капіталу підприємства.
19. Загальна характеристика основних форм фінансової звітності підприємств.
20. Зміст та послідовність аналізу ліквідності підприємства.
21. Зміст, завдання та основні напрямки аналізу оборотних активів підприємства.
22. Значення та завдання аналізу формування фінансових результатів діяльності підприємства.
23. Інтегральна оцінка фінансової стійкості підприємства.
24. Класифікація активів за ознакою ліквідності і пасивів за ознакою терміновості погашення.
25. Класифікація грошових потоків підприємства та їх аналіз.
26. Методи аналізу ефективності інвестиційної діяльності, особливості їх застосування.
27. Методи аналізу майна підприємства.
28. Методи прогнозування фінансового стану.
29. Методи розрахунку чистого грошового потоку.
30. Методика розрахунку відносних показників фінансової стійкості підприємства.
31. Моделювання функціональних залежностей в фінансовому аналізі та особливості його використання
32. Основні завдання та методологія здійснення аналізу виробничих

- запасів та дебіторської заборгованості.
33. Основні завдання та напрями аналізу позикового капіталу.
 34. Особливості застосування експертних методів при прогнозуванні фінансового стану підприємства.
 35. Особливості оцінки інвестиційної привабливості та інвестиційної активності підприємства.
 36. Оцінка ефективності фінансового інвестування.
 37. Оцінка ризику кредитної заборгованості підприємства з урахуванням факторів його формування.
 38. Оцінка рівномірності та синхронності грошових потоків підприємства.
 39. Оцінка стану обслуговування боргу позичальником.
 40. Оцінка стійкості економічного зростання.
 41. Попередня оцінка динаміки фінансового стану підприємства.
 42. Розрахунок показників рентабельності та їх характеристика.
 43. Система показників ліквідності: методика їх розрахунку та економічна інтерпретація.
 44. Сутність і значення аналізу ділової активності підприємства.
 45. Сутність і значення фінансового аналізу підприємства в умовах ринкової економіки.
 46. Сутність ліквідності та її значення при оцінці фінансового стану підприємства.
 47. Сутність платоспроможності та її значення при оцінці фінансового стану підприємства.
 48. Сутність прогнозування фінансового стану підприємств. Види прогнозів.
 49. Сутність та послідовність оцінки кредитоспроможності підприємства.
 50. Сутність фінансової стійкості підприємства та необхідність її аналізу.
 51. Сутність, значення та необхідність аналізу інвестиційної діяльності підприємства.
 52. Сучасна методика аналізу фінансових звітів.
 53. Факторний аналіз показників рентабельності.
 54. Факторний аналіз фінансових результатів діяльності підприємства.
 55. Фінансова звітність як інформаційна база фінансового аналізу підприємства.
 56. Фінансовий і операційний цикл підприємства.
 57. Формалізовані (кількісні) методи прогнозування фінансового стану.
 58. Характеристика методів та прийомів фінансового аналізу.
 59. Характеристика основних етапів аналізу грошових потоків підприємства.
 60. Характеристика типів фінансової стійкості та порядок їх визначення.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК СТУДЕНТІВ

За результатами складання іспиту (заліку) ставиться оцінка «відмінно», «добре», «задовільно» або «незадовільно».

Оцінка «відмінно» ставиться студенту, якщо він демонструє знання теоретичного та аналітичного матеріалу в повному обсязі та вміє самостійно ставити і вирішувати конкретні практичні задачі, реальні логістичні завдання.

Оцінка «добре» ставиться студенту, якщо він оволодів теоретичними знаннями в достатньому обсязі та вміє самостійно проводити аналіз та приймати логістичні рішення.

Оцінка «задовільно» ставиться, коли студент демонструє знання основного теоретичного та аналітичного матеріалу. Допускаються неточності в формулюванні окремих положень, помилки при розрахунках в практичних задачах та формулюванні логістичних висновків за результатами здійснених розрахунків.

Оцінка «незадовільно» виставляється студенту тоді, коли він не може навести основні визначення, не виявляє здатність елементарно викласти думку, не може виконати певні елементарні розрахунки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ КУРСУ

БАЗОВА

1. Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – 2 – ге вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2007. – 592с.
2. Базилінська О.Л. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.Л. Базилінська – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 328с.
3. Барабаш Н.С. Аналіз господарської діяльності: Навч. посіб. / За заг. ред. Є.В. Мнима. – К.: Київ. нац. борг. – екон. ун-т, 2005. – 395с.
4. Деєва Н.М., Дедіков О.І. Фінансовий аналіз. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 328с.
5. Економічний аналіз : Навч. посіб. / [М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток та ін.] ; За ред. М. Г. Чумаченка ; Київ. нац. екон. ун-т. – К.: КНЕУ, 2001. – 540 с.
6. Кононенко О. Аналіз фінансової звітності. – Х.: Фактор, 2002.-144с.
7. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навч.посіб. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2001. – 380 с.
8. Костирно Р.О.Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – Х.: Фактор, 2007. – 784с.
9. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: Монографія / Київ. нац. екон. ун-т. – К.: КНЕУ, 2001. – 387 с.
10. Мних Є.В. Економічний аналіз: Підручник: Вид. 2-ге, перероб. та доп. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005.- 472 с.
11. Салила С.Л., Дацій Н.В., Корецька С.О., Несторенко Н.В., Салила К.С. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 210с.
12. Шиян Д.В., Строченко Н.І. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. – К.: Видавництво А.С.К., 2003. – 240 с.
13. Шеремет А.Д., Негашев Е.В. Методика финансового анализа деятельности коммерческих организаций. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 237 с.
14. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. – К., 2005. – 196с.
15. Ю.С. Цал-Цалко Фінансовий аналіз. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 566с.

ДОПОМІЖНА

1. Бень Т.Г. Интегральная оценка финансового статуса предприятия / Т.Г.Бень, С.Б.Довбня // *Фінанси України*. – 2012. - № 6. – С. 53-61.
2. Копчак Ю.С. Проблеми діагностики фінансового стану і стійкості функціонування підприємства / Ю.С. Копчак // *Вісник СумДУ*. - 2014. - № 9 (68). - С.23-34.
3. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посібник. / М.Я.Коробов. - К.: Знання. - 2012. – 473 с.
4. Котенок Г.М. Діагностика фінансового стану підприємства / Г.М. Котенок // Научно-технический сборник „Коммунальное хозяйство городов”. – 2009. - Выпуск 85. Серия: Экономические науки. – С. 239 – 247.

5. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика підприємства: теорія, методологія та практика застосування: монографія / І.В. Кривов'язюк. – Луцьк: Вид-во „Надстир'я”, 2007. – 260 с.
6. Лагун М. І. Інформаційне забезпечення аналізу фінансового стану підприємств при визначенні його потенціалу / М.І. Лагун // Формування ринкових відносин в Україні. — К., 2007. — Вип.9 (76). — С.64–68.
7. Ларка М.І., Лісовська Г.О. Аналіз фінансового стану підприємства як засіб підвищення ефективності його діяльності /М.І. Ларка, Г.О. Лісовська// Вісник НТУ „ХПІ”. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Х.: НТУ „ХПІ”. - 2013. - № 22 (995) - С. 168- 174
8. Міценко Н.Г. Фінансовий аналіз як метод діагностики фінансового стану підприємства / Н.Г.Міценко, У.П. Сорока // Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету. – 2009. - №11. – С.192 – 196.
9. Найденко О.Є. Методика діагностики стану внутрішнього середовища підприємства / О.Є. Найденко // Вісник Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В.Даля. - 2015. - №2 (84). - С.162-170
- 10.Наказ голови Агентства запобігання банкрутства від 23.02.98 №22 затверджена «Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств і організацій» [електронний ресурс] - режим доступу: <http://pro-4ot.info/index.php?section=browse&CatID=156&ArtID=426>
- 11.Осмоловский В.В. Теория анализа хозяйственной деятельности. / В.В. Осмоловский. - Минск: Новое знание. - 2001. - 419 с.
- 12.Приймак С.В. Діагностика фінансового стану підприємства в системі контролінгу: Автореф. дис.... канд. екон. наук / 08.00.08. - К.: Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2007. - 20 с.
- 13.Раєвнева О.В. Моделювання фінансової діагностики стану підприємства / О.В.Раєвнева, С.О. Степуріна // Економіка і регіон. - 2015. — №3 (6). - С.74-80.
- 14.Савицька Г.В. Економічний аналіз господарської діяльності : Навчальний посібник - 2-ге вид., випр. і доп. - К.: Знання, 2005. – 662 с.
- 15.Сметанюк О.А. Діагностика фінансового стану підприємства в системі антикризового управління: Автореф. дис... канд. екон. наук / 08.06.01. - Хмельницький: Хмельницьк. нац. ун-т, 2006. - 20 с.
- 16.Сметанюк О.А. Коефіцієнтний підхід до діагностики фінансового стану підприємства / О.А. Сметанюк // Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. – Луганськ: СНУ ім. В. Даля, 2015. – № 13, Ч. II. – С. 105-108.
- 17.Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства: монографія / Г.О. Швиданенко, О.І. Олексик. – К. : Вид-во КНЕУ, 2008. – 192 с.
- 18.Фінансовий аналіз : навчальний посібник. / За заг. ред. Школьник І. О. [І. О. Школьник, І. М. Боярко, О. В. Дейнека та ін.] - К. : «Центр учбової літератури», 2016. - 368 с.
- 19.Швиданенко Г.О. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства: Монографія. / Г.О.Швиданенко, О.І. Олексик. - К.: КНЕУ, 2012. - 290 с.